

Mariana PAVLENCU,

lector al Catedrei drept public

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

ORDINEA DE DREPT – CONDIȚIE PRIORITARĂ PENTRU INSTITUIREA STATULUI DE DREPT

Any company organized on the basis of state can not exist without some coordination of relations and social ties that are manifested in her. Regulation and order is a form of social coordination mode of production and also the empowerment of its arbitrary and disordered cases. The organization of social life becomes a qualitatively new character in the current circumstances, and this puts the spotlight establish law and order problem in Moldova, a problem caused by the strictly practical reasons.

Orice societate organizată pe bază de stat nu poate exista fără o anumită coordonare a relațiilor și legăturilor sociale care se manifestă în cadrul ei. Reglementarea și ordinea constituie o formă de coordonare socială a modului de producție și, totodată, a emancipării acestuia de cauzurile arbitrare și de dezordine.

Organizarea vieții sociale capătă un caracter calitativ nou, în condițiile actuale, iar aceasta pune în prim-plan problema instituirii ordinii de drept în Republica Moldova, problemă determinată de cauze de ordin strict practic.

Indiferent de legătura indisolubilă cu aspectul practic, este examinat și aspectul teoretic. Faptul nu este întâmplător, deoarece orice teorie poate fi veridică numai în cazul în care se conjugă strâns cu realitatea socială imediată.

În continuare ne vom permite să examinăm câteva definiții consacrate ordinii de drept.

Astfel, N.G. Aleksandrov consideră că ordinea de drept „reprezintă o asemenea ordine de manifestare a relațiilor volitive, reglementate de normele de drept care se instituie prin asigurarea executării exacte a legilor și rezidă în faptul că, în primul rând, interdicțiile generale de drept nu sunt încălcate; în al doilea rând, statutul juridic al cetățenilor și al organizațiilor este respectat, iar capacitatea lor de drept este garantată necondiționat; în al treilea rând, subiecții relațiilor de drept îndeplinesc neabătut obligațiunile juridice atribuite și lor le este garantată executarea drepturilor subiective”. [1 p. 607-608]

În opinia lui S.F. Kecekian, „ordinea de

drept nu poate fi interpretată doar ca esență a normelor de drept aplicate în societatea respectivă, deși această abordare a ordinii de drept predomină. Ordinea de drept nu reprezintă pur și simplu normele dreptului, ci normele de drept în proces de aplicare, concomitent cu drepturile și obligațiunile concrete, cu o rețea de relații de drept corespunzătoare normelor de drept”. [2 p. 39]

O.F. Muramete și T.M. Șamba accentuează „că ordinea de drept este rezultatul funcționării dreptului și al condițiilor de instituire a acestuia... Indiciul ordinii de drept îl reprezintă respectarea și executarea normelor legale, aplicarea lor în strictă corespundere cu legea... Ordinea de drept constituie starea de manifestare a relațiilor sociale volitive...” [3 p. 27,52]

În concepția profesorului român I. Craiovan, ordinea de drept înseamnă o rânduială, o așezare a relațiilor sociale în baza normelor juridice ale dreptului. Într-un stat de drept, aceste norme juridice trebuie să fie emanația democratică a voinței poporului prin intermediul organelor legislative democratice constituite. Legalitatea, principiul supremației legii ca formă a legalității implică respectarea Constituției, a legilor, dar și a actelor normative subordonate legii, precum și a actelor concrete de aplicare. Toate acestea nu reprezintă un scop în sine, ci urmăresc, în ultimă instanță, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești în societate. [4 p. 119]

Ordinea juridică sau legală, consideră B. Negru, constituie o modalitate a ordinii sociale. Ea constituie ordinea socială care rezultă din reali-

zarea practică a normelor juridice.[5 p. 268]

Ordinea de drept este o realitate juridică, o dovadă a faptului că normele juridice și-au atins scopul. Reieșind din faptul că într-un stat există un sistem unic de norme juridice, în sânul uneia și aceiași societăți nu pot exista mai multe ordini legale. În context, autorii francezi Roger Pinto și Madeleine Grawitz afirmă, pe bună dreptate, că „două ordini juridice distincte, independente, nu pot fi valabile simultan pentru aceleași persoane, pentru același teritoriu, în decursul aceiași perioade de timp”.[6 p. 84-85]

Renunțatul I. Goiman-Cervoniuk menționează nu fără temeii că: „Ordinea de drept constituie starea reală a relațiilor sociale, bazată pe normele de drept, care reflectă nivelul de satisfacere a diverselor interese și necesități ale subiecților acestor relații prin aplicarea normelor de drept, precum și caracterul executării obligațiilor juridice prevăzute de lege sau de acordurile încheiate. Ordinea de drept constituie aspectul practic sau rezultatul al normelor de drept, este însuși dreptul, instituit în cadrul relațiilor sociale, care sub influența acestuia capătă un caracter de drept”.[7 p. 292]

Conform opiniilor expuse pe marginea ordinii de drept, putem trage următoarea concluzie: în pofida atenției crescânde a savanților asupra acestei probleme, în jurisprudență nu s-a constituit o concepție unitară despre ordinea de drept. Dar totuși putem afirma că toți autorii, exprimând diverse opinii vizavi de ordinea de drept, subliniază, într-o formă sau alta, necesitatea transpunerii în viață a normelor juridice, a dreptului.

Ordinea de drept reprezintă un fenomen social specific care a apărut în urma activării mecanismului de instituire a dreptului. Ordinea de drept constituie o mărturie a faptului că prin conduita concretă a subiecților se materializează prescripțiile legale și se formulează ideile și principiile normelor de drept. Datorită conduitei legale, putem constata că sarcinile promovate de lege sunt îndeplinite, că prescripțiile legale sunt promovate, că scopul trasat este atins, iar mijloacele legale ale puterii de stat, destinate conducerii societății, și-au găsit expresia definitivată în reglementarea și organizarea relațiilor sociale.

Ordinea de drept este obiectiv necesară fiecărei societății organizate pe bază de stat, înainte de toate pentru a asigura procesul de produc-

ție a bunurilor materiale, fără de care societatea nu poate exista. În procesul de producție între oameni se stabilesc anumite relații. Acestea pot fi relații de coordonare a activității desfășurate în comun, relații reglementate de prescripțiile juridice corespunzătoare. Totodată, orice activitate desfășurată în comun necesită o strictă repartizare a celor încadrați în ea, precum și asigurarea la timp cu mijloace și utilaj de muncă, inclusiv instituirea subordonării corespunzătoare între angajați. Aceasta reprezintă respectivele relații de subordonare și control.

Dar, oricât de perfecte ar fi normele de drept care reglementează activitatea de producție a angajaților, a colectivelor, acestea pot să rămână doar ca niște „prescripții”, fără a se obiectiva în conduita lor. Aplicarea celor mai desăvârșite drepturi subiective și a obligațiilor juridice corespunzătoare lor încă nu garantează atingerea scopului stabilit – reglementarea relațiilor sociale. Este necesară transpunerea drepturilor și a obligațiilor respective în viață.

Acest obiectiv poate fi realizat numai datorită afirmării conduitei legale a subiecților. Numai în acest caz se poate vorbi despre o instituire reală a ordinii de drept. Pentru a asigura respectiva ordine, apare necesitatea de a cuprinde în cadrul regulilor generale actele cotidiene manifestate în procesul de producție, în modul de repartizare și schimb al produselor și de a pune în concordanță conduita fiecărui cetățean aparte cu prevederile actelor normative ce reglementează cea sau altă sferă de producție.

În urma activării mecanismului de aplicare a dreptului, ordinea necesară se instituie și în alte sfere ale vieții sociale. Conduita legală a subiecților reflectă întotdeauna nivelul calitativ al ordinii de drept, determinând conținutul ei.

Definind conduita legală în calitate de element constitutiv esențial al noțiunii de „ordine de drept”, pornim de la premisa că anume aceasta se află la baza interacțiunii, conexiunii celorlalte elemente ale ordinii de drept (subiecții, particularitățile lor de drept, relațiile de drept). Într-adevăr, în procesul activității sale, subiectul își exercită drepturile și obligațiile subiective corespunzătoare. În primul rând, conduita legală a participanților la relațiile sociale determină cea particularitate calitativă a ordinii de drept care o deosebește de celelalte categorii de drept prin

specificul autonom de manifestare.

Ordinea de drept se caracterizează prin complexitatea proceselor sale de constituire. Schematic, acest proces poate fi prezentat în modul următor.

Premisa ordinii de drept o constituie normele de drept instituite în urma elaborării legislației, care reprezintă modele generale de conduită sub formă de drepturi și obligații. O trăsătură importantă, caracteristică acestui model, o constituie caracterul său nepersonificat.

Ordinea de drept începe să se constituie atunci când faptele juridice generează pentru persoane concrete drepturi și obligațiuni subiective, care își coordonează propria conduită cu aceste drepturi și obligații. Relațiile de drept se manifestă în calitate de model de conduită prin coeziunea inseparabilă a drepturilor subiective și a obligațiilor juridice. Spre deosebire de normele de drept, relația de drept are un caracter concret determinat. Relațiile de drept constituie „un mijloc de transpunere a modelelor generale de conduită în planul drepturilor și obligațiilor juridice concrete ale subiecților corespunzători”. [8 p. 263]

Actele individuale de exercitare a drepturilor și obligațiilor reprezintă conduita concretă, reală a subiecților în sfera de drept. În procesul activității subiecților se produce reglementarea relațiilor sociale

Normele de drept, relațiile de drept influențează asupra conduitei cetățenilor, a realității sociale, îi determină să procedeze într-un anumit mod. Anume în acest moment relațiile sociale efective preiau forma de drept corespunzătoare, producându-se concomitent și reglementarea lor. Esența influenței normelor de drept asupra relațiilor sociale rezidă în faptul că prin voința sa statul imprimă relațiilor sociale o structură de drept, orientând relațiile dintre oameni pe făgașul necesar. Totodată, trebuie să se țină cont de faptul că această influență se exercită nemijlocit ca urmare a procesului de manifestare a conduitei legale a subiecților relațiilor sociale. Astfel, stabilind subiecții, obiectul și condițiile relațiilor economice, normele de drept predetermină în mare parte orientarea relațiilor sociale. Însă prin aceasta doar le predetermină, iar reglementarea relațiilor sociale devine posibilă numai atunci când subiecții își conformează acțiunile cu prevederile normelor de drept. Dacă relațiile sociale re-

glementate, organizate, coordonate capătă forma unui sistem integral, atunci suntem justificați să vorbim de o anumită ordonare a elementelor lui constitutive. Astfel, se instituie ordinea de drept care și reprezintă scopul procesului de reglementare juridică (normativă) a relațiilor sociale. Dar ordinea de drept nu constituie doar scopul, ci și rezultatul instituirii dreptului – starea reală a vieții sociale programată în bază de drept.

Reieșind din cele expuse, putem concluziona că ordinea de drept reprezintă un sistem al relațiilor sociale reglementate în baza normelor de drept și coordonate în urma afirmării conduitei legale a subiecților în viața socială.

De asemenea, vom porni de la faptul că procesul de coordonare a relațiilor sociale nu se identifică cu reglementarea normativă a acestora. Pentru o reală afirmare a ordinii de drept nu este suficientă doar fixarea normativă a relațiilor dintre subiecții acesteia, este necesară coordonarea relațiilor respective, fapt care, în opinia noastră, este posibil numai în urma instituirii normelor de drept, a principiilor și ideilor de drept, adică a conduitei legale.

Sistemul de relații sociale, coordonate în urma promovării conduitei legale a subiecților, este complex și variat. Faptul nu e de mirare, pentru că dreptul reglementează cele mai diverse sfere și tipuri de relații sociale. V.N. Kudreavțev menționează: „În linii generale, se poate afirma că dreptul reglementează toate sferele activității umane... însă această reglementare se manifestă în fiecare din sferele de activitate, care se deosebesc radical după parametrii și modificările marcate pe parcursul evoluției istorice”. [9 p. 69]

Prin intermediul normelor de drept sunt reglementate relațiile care apar în diferite sfere ale vieții sociale: în sfera muncii, de activitate social-politică, în cea ce ține de odihnă și trai. Sistemul relațiilor sociale capătă importanță pentru normele de drept, fiind definite ca obiect al reflectării lor, iar dreptul se manifestă în calitate de model al acestui obiect. Prin activitatea pe care o desfășoară, subiecții relațiilor sociale le imprimă acestora consistența materială, producându-se obiectivarea acestui model, transpunerea lui în viața reală. Astfel, se instituie o anumită ordine de drept în relațiile sociale nemijlocite, care constituie o totalizare logică a procesului de reglementare normativă a relațiilor sociale, reflectând

nivelul de organizare a relațiilor sociale prin instituirea dreptului. Astfel, reglementarea și ordinea se instituie ca urmare a transpunerii prevederilor legale în conduita de drept a diverșilor subiecți, aceasta incluzând relațiile dintre stat și cetățeni, relațiile reciproce dintre cetățeni, relațiile dintre organele de stat și organizațiile sociale. Acest fapt confirmă încă o dată ipoteza că ordinea de drept constituie un fenomen complex care necesită o abordare sub aspectul analizei sistemice. [10 p. 174-176]

Orice sistem este constituit întotdeauna pe baza unei proprii structuri. Structura, la rândul ei, este de neconceput în afara sistemului. Deoarece conexiunea elementelor în cadrul sistemului este subordonată dialecticii relației dintre fiecare parte și tot ansamblul, e rezonabil ca analiza structurii să înceapă cu determinarea componenței sistemului. Fiind o formațiune unitară integrală, ordinea de drept se caracterizează printr-o structură specifică ei.

Un important element constitutiv al ordinii de drept, care definește conținutul acesteia, îl reprezintă conduita legală a subiecților relațiilor sociale. Anterior am constatat că conduita legală este un proces foarte variat în manifestările sale. Din această cauză, conduita legală poate fi tratată, în opinia noastră, ca sistem, caracterizat prin coeziune interioară, integritate. Această importantă calitate a sistemului conduitei legale (ca și a oricărui alt sistem) condiționează dificultatea examinării separate a fiecărui element constitutiv. Soluționarea pozitivă a acestei probleme este posibilă doar în plan teoretic.

Ordinea legală este indisolubilă de legalitate. Mai mult ca atât, ea constituie rezultatul triumfului legalității. Ordinea legală este aspectul practic al legalității.

Astfel, legalitatea și ordinea legală apar ca două părți ale aceleiași monede: o parte fiind constituită din legalitate, cealaltă – din ordine legală.

Un stat urmează să ia toate măsurile pentru a asigura triumful legalității și al ordinii legale. Deci el trebuie să garanteze legalitatea și ordinea legală.

Prin garanțiile legalității și ordinii legale se înțelege ansamblul condițiilor obiective și subiective, care asigură realizarea strictă și uniformă a legilor și a celorlalte acte norma-

tive ale statului, adoptate în baza lor, precum și măsurile care contribuie la prevenirea și înlăturarea tuturor abaterilor de la normele de drept.

În continuare ne vom propune să facem diferențiere între diferite garanții ale legalității și ordinii legale:

a) garanții economice. Acestea își găsesc reflectare în sistemul economic al statului. Astfel, conform prevederilor constituționale, „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă”. [11 art.126, alin. (1)]

Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să ducă un trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, inclusiv a familiei lui, cuprinzând: hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare;

b) garanții politice. Acestea rezultă din însuși rolul care aparține poporului în sistemul politic al societății. Unicul deținător al puterii în stat este poporul, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative;

c) garanții ideologice. Devotamentul față de țară este sacru. Fiecare cetățean are obligații față de societate și față de stat, acestea derivând nemijlocit din drepturile și libertățile garantate;

d) garanții sociale. Aceste garanții rezultă din faptul că întărirea legalității și a ordinii legale e o problemă nu numai a statului, ci și a societății în ansamblu. Organizațiile nonguvernamentale, fiecare cetățean sunt chemați să contribuie la ridicarea nivelului conștiinței și culturii juridice, la realizarea prevederilor normative ale statului;

e) garanții juridice. La ele se referă toate mijloacele legale cu ajutorul cărora se asigură legalitatea și ordinea legală. În această ordine de idei, un rol enorm îi revine tuturor autorităților publice, îndeosebi celor care prin însăși esența lor sunt chemate să contribuie la stabilirea ordinii de drept (instanțele de judecată, procuratura, poliția, organele de securitate etc.).

Bibliografice:

1. Н.Г. Александрова, *Теория государства и права*, Москва, 2001.
2. С.Ф. Кечекъян, *Правоотношения в социалистическом обществе*, Москва, 2000.
3. О.Ф. Мурамете, Т.М. Шамба, *Правопорядок в развитом социалистическом обществе*, Москва, 2004.
4. I. Craiovan, *Itinerar metodic în studiul dreptului*, București, 2002.
5. B. Negru, *Teoria generală a dreptului și statului*, Chișinău, 1999.
6. Roger Pinto, Madeleine Grawitz, *Méthodes des sciences sociales, troisième édition*, Paris, 2000.
7. В.И. Гойиан-Червонюк, *Очерк теории государства и права*, Москва, 1999.
8. С.С. Алексеева, *Проблемы теории государства и права*, Москва, 1993.
9. В.Н. Кудрявцев, *Право и поведение*, Москва, 1997.
10. Д.А. Керимов, *Философские проблемы права*, Москва, 1999.
11. Constituția R. Moldova, art.126, alin.(1), adoptată la 29.07.1994.